

Jak je to s homosexualitou u zvířat?

01.06.2021

MVDr. Martin Grym

Nedávno proběhla mezi českými poslanci a poslankyněmi vzrušená debata týkající se novely občanského zákoníku a s ní související uzákonění sňatků osob stejného pohlaví. Diskuse na téma homosexuality obvykle končí více či méně povedenou definicí normality či přirozenosti, jejíž autor povětšinou diskurz uzavře prohlášením „normalita jsem já“.

V části veřejnosti se často ozývá názor, že homosexualita je lidský vrtoch, naučené a zvrácené chování části lidské populace, které je nepřirozené, abnormální, neúčinné a nežádoucí. Takto jednoduché to ale asi nebude.

Veterinární medicína má pro toho, který se jí rozhodl v profesním životě věnovat, jednu pozoruhodnou přidanou hodnotu: vnímavým jedincům se již za studií vyjevuje plejáda indicií, že člověk je výjimečné zvíře s velkým a chytrým mozkem, ale je to pořád jen zvíře. Veškerá organická i funkční ustrojení organismu (minimálně) savců a člověka jsou de facto totožná, naše chování je geneticky predeterminováno a svobodná vůle je jen iluze. Se zvířaty sdílíme stejné či podobné nemoci, jejich patofyziologické mechanismy, vzorce chování, stejně řešíme stres, touhy, emoce. Proto není na škodu se ptát, je-li homosexualita vymezena pouze pro člověka, nebo má-li svou reflexi i v živočišné říši.

Tam totiž není homosexuální chování ničím neobvyklým, a to od hmyzu až po savce. Příkladem může být třeba makak červenolící, žijící v Japonsku. V době říje musejí samci o samice bojovat nejen mezi sebou, ale i s lesbicky naladěnými samicemi. Lesbické sexuální praktiky jsou u samic makaků ve srovnání s člověkem neméně nápadité. Nejde ale jen o (neproduktivní) sex. V mezičase se tyto samice o sebe starají, projevují si náklonost a vzájemně brání se před ostatními.

Homosexuální (spíše bisexuální) chování předvádí i známá octomilka obecná. Prvních 30 minut života se na octomilkové veřejnosti páří každý s každým, bez ohledu na pohlaví. Toto chování by se mohlo zdát divné a neefektivní, ale opak je pravdou. Samci octomilky totiž v tomto „věku“ ještě nedokáží tak dobře rozpoznat feromony samic a raději to zkusí na každém povolném jedinci, jen aby zvýšili pravděpodobnost, že žádnou samicu neminou.

Také známý brouk potemník používá pozoruhodnou strategii - samečci se páří s dalšími samečkami v naději, že jejich sperma nanesené na tělo jejich milence bude při jeho následné kopulaci se samicí do ní přeneseno a že tento sameček poslouží druhému jen jako „užitečný vektor“. Homosexuální chování octomilek a potemníků je v obou případech chytrý kalkul, jak dostat své geny v maximální míře do populace.

Škoda, že při projednávání sňatků homosexuálů nebyli do české Poslanecké sněmovny Parlamentu pozváni zástupci albatrose laysanského, žijícího na havajských ostrovech. Lesbické páry tohoto ptačího druhu spolu žijí věrně až do smrti a jednou za rok spolu vychovávají společně jedno mládě z vejce, které jedna ze samic snese poté, co se pro tyto účely spustila s již zadaným samcem. Vědci se sice domnívají, že toto chování nereflexuje „homosexualitu z přesvědčení“, ale spíše nouzové řešení při nedostatku samců, ale i tak je tento modus vivendi z pohledu LGBT komunity inspirativní.

Šimpanzi bonobo se považují za jedny z člověku nejbližších primátů. Tato zvířata provozují velmi náruživé homosexuální praktiky: samci si vzájemně dráždí penisy rukou, třejou se jimi o sebe (popisováno jako „penis fencing“ - šermování penisy), provádějí si felaci a líbají se. U těchto primátů je běžně pozorován i lesbický

sex, u něhož samice vzrušeně vřeští a spokojeně se kření. Podobné chování bylo pozorováno i u delfínů skákavých. V obou případech jde ale spíše o bisexuální chování, spíše než vyhraněnou homosexualitu.

Homosexuální chování ale veterinární lékaři nezdávka pozorují i mezi hospodářskými i společenskými zvířaty. Ryzí homosexualita byla kromě člověka popsána jen u domestikovaných ovcí. Bylo popsáno, že 8 % beranů ve stádě preferuje jiné berany i přesto, že jsou v okolí přítomny ovce v říji. Zjistilo se, že tato zvířata mají menší hypotalamus, tedy tu část mozku, která je zodpovědná za řízení produkce pohlavních hormonů. Stejný rozdíl v uspořádání této části mozku byl popsán v roce 1991 mezi heterosexuálními a homosexuálními muži. Berani homosexuálové jsou navíc homosexuálně naladěni doživotně, nejde tedy o dočasný vrtoch ani o bisexualitu.

Co k tomu dodat? Asi jen to, že termíny jako „normalita“ či „přirozenost“ by měly být používány s opatrností, neboť ač se může člověku konkrétní modus vivendi jevit jako neobvyklý, příroda tomu tak chtěla a tyto jevy nevytlačil z existence ani přírodní výběr. Je potřeba přijmout fakt, že přirozenost může tkvět v domnělé nepřirozenosti.

Martin Grym

(S použitím článku: Melissa Hogenboom. Are there any homosexual animals? www.bbc.com. Publikováno 6. února 2015)